

Kustbevakningen

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motioner som bl.a. rör Kustbevakningens flygövervakning och brandbekämpning till sjöss samt frågan om en annan struktur för civila myndigheter till sjöss. Utskottet avstyrker motionerna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Motionernas huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden	6
Reservation.....	9
Brandbekämpning till sjöss (punkt 2) (kd)	9
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag.....	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Flygövervakning

Riksdagen avslår motion 2000/01:Fö601 yrkande 1.

2. Brandbekämpning till sjöss

Riksdagen avslår motion 2000/01:Fö601 yrkande 2.

Reservation (kd)

3. Oljeutsläppsutredningen

Riksdagen avslår motion 2000/01:Fö601 yrkande 3.

4. Struktur för civila myndigheter till sjöss

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö248.

Stockholm den 14 februari 2002

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Christer Skoog (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Ola Rask (s), Rolf Gunnarsson (m), Håkan Juholt (s), Berndt Sköldestig (s), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Anna Lilliehöök (m), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp) och Ingegerd Saarinen (mp).

Motionernas huvudsakliga innehåll

I motion 2000/01:Fö601 av Åke Carnerö m.fl. (kd kommitté) framhålls att flygövervakning är en väsentlig resurs i den samlade övervakningen till sjöss. Kustbevakningen har tre flygplan CASA 212 för detta ändamål. Det är enligt motionärerna snart aktuellt att börja planera för nyanskaffning av flygplan. Motionärerna pekar på att den första radarflyggruppen med FSR 890 snart kommer att bli operativ i Försvarsmakten. Även om båda myndigheterna kommer att bedriva övervakning i olika former och med olika syften kan det finnas skäl att nu undersöka på vilka områden Försvarsmakten och Kustbevakningen kan samverka. Kristdemokraterna anser därför att myndigheterna bör ges i uppdrag att tillsammans utreda möjligheterna till resurssamverkan inom flygövervakningsområdet (*yrkande 1*).

När det gäller frågan om *brandbekämpning till sjöss* framhåller motionärerna att kemikalier transporteras på Östersjön i stora mängder i fartygstrafik. Det innebär att det finns en permanent – och långt ifrån obefintlig – risk att bränder och andra kemikalieolyckor uppkommer. Det är angeläget att kunna förebygga olyckor och ha en beredskap för dem så att de kan begränsas.

I dag finns det ingen ändamålsenlig organisation för brandbekämpning i Östersjön. Svenska och finska isbrytare är bra fartyg och utgör en viktig tillgång. Vintertid är de upptagna med isbrytning i Bottenviken och sommartid är de obemannade. Kustbevakningen har bra båtar men de inte är tillräckligt stora för att klara av bogsering av en större tanker.

Kustbevakningen har ansvaret för åtgärder vid olje- och kemikalieolyckor till sjöss. Dess miljöskyddsfartyg är utrustade för brandbekämpningsinsatser. Motionärerna anser att beredskapen att bistå ett fartyg vid brand ombord samt för att snabbt kunna påbörja nödbogsering behöver förbättras. Därför bör Kustbevakningen tilldelas uppgiften att utarbeta ett förslag till den organisation som krävs för att förebygga och bistå vid brandolyckor till sjöss (*yrkande 2*).

Motionärerna pekar vidare på att det i budgetpropositionen för år 2001 anges av regeringen att Oljeutsläppsutredningen *Att komma åt oljeutsläpp* (SOU 1998:158) bereds i Regeringskansliet. Den marina miljön utsätts för hårda belastningar av flera slag. Trots förbud sker åtskilliga utsläpp avsiktligt i samband med att fartyg rengör sina oljetankar eller pumpar ut oljeförorenat ballastvatten.

Oljeutsläppsutredningen har lämnat ett flertal förslag för att förbättra möjligheterna att ingripa och lagföra brott när ett utsläpp har skett. Flera av förslagen går ut på att ge Kustbevakningen utvidgade uppgifter t.ex. att kunna inleda och bedriva förundersökning vid brott och att inrätta kontaktpunkter vid Kustbevakningens regionledningar från vilka det inledande utredningsarbetet skall organiseras. Kustbevakningen föreslås också få uppgiften att svara

för uppföljning och redovisning av straffrättsliga och andra åtgärder som upptäckta utsläpp har lett till.

Motionärerna erinrar om att Kristdemokraterna under många år har krävt att regeringen skall agera för att förbättra lagstiftningen och arbeta för skärpta sanktioner för att förhindra oljeutsläppen i våra farvatten, att bygga upp oljemottagningsanläggningar i grannländer runt Östersjön samt föreslagit ökade resurser till Kustbevakningen för effektivare tillsyn och kontroll. Motionärerna anser därför att beredningen av de lagförslag och andra åtgärder som *Oljeutsläppsutredningen* fört fram bör påskyndas så att nödvändiga insatser i kampen mot oljeutsläpp kan förstärkas och utvecklas vidare (*yrkande 3*).

I motion 2001/02:Fö248 av *Agneta Ringman m.fl.* (s) pekar motionärerna på att ett särskilt arbete på regeringens uppdrag har bedrivits av Rikspolisstyrelsen, Försvarmakten, Kustbevakningen, Tullverket, Länsstyrelsen i Gotlands län och Sjöfartsverket för att belysa behovet av och möjligheterna att utnyttja sina resurser gemensamt på Gotland. Motionärerna pekar på att det av redovisningen från myndigheterna framgår att en samverkande regional ledning för att i ökad utsträckning kunna samutnyttja resurserna på och runt Gotland, samt ökade möjligheter att utnyttja Försvarmaktens resurser, torde öka förutsättningarna för ett effektivt och ekonomiskt utnyttjande av resurserna. I redovisningen konstateras att samverkan är en nödvändig förutsättning för en effektiv krishantering. Att snabbt få tillgång till en korrekt lägesbild är av avgörande betydelse i alla krissituationer. Ledningsfrågan är central. Det handlar både om behovet av att en effektiv, samgrupperad och samverkande ledning snabbt kan byggas upp och om att under långvariga insatser ha tillräcklig uthållighet. Utredningen på Gotland måste enligt motionärerna få konsekvenser i form av en större studie över hur våra myndigheter är organiserade.

Motionärerna anser det därför rimligt att ställa frågan om inte ett samgående av en eller flera myndigheter vore det mest rimliga. På så sätt kan större myndigheter skapas och dessa kan i sin tur utveckla och förädla de specialistkunskaper som i dag finns representerade i de befintliga myndigheterna. En översyn av strukturen för civila myndigheter med uppgifter till sjöss bör komma till stånd.

Utskottets överväganden

Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) har i december år 2001 uppdragit åt ett konsultföretag att granska Kustbevakningens långsiktiga investeringsbehov och att därvid analysera och kostnadsberäkna Kustbevakningens möjligheter att utnyttja fartyg och flygplan som brukas av *andra myndigheter* eller intressenter. En rapport har överlämnats till Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) den 1 februari år 2002.

Rapporten utgår från att det ytterst är regeringen som är ägarföreträdare för samtliga tillgångar inom staten. Utskottet noterar med tillfredsställelse att utredarens utgångspunkt är ett tvärsektorielt perspektiv när det gäller övervägandena om hur förvaltningsansvaret av fartyg och flygplan m.m. som ägs av staten skall fördelas. Det är enligt utskottets mening angeläget att rapportens förslag bereds skyndsamt och att ställningstagandena redovisas för riksdagen. Rapporten behandlar flera av de frågor som tas upp i de nu aktuella motionerna.

I kommittémotion Fö601 (kd) framhålls att det kan finnas skäl att nu undersöka på vilka områden Försvarsmakten och Kustbevakningen kan samverka inom *flygövervakningsområdet*. Försvarsmakten och Kustbevakningen bör ges i uppdrag att tillsammans utreda möjligheterna till resurssamverkan inom flygövervakningsområdet.

I den nyss nämnda rapporten föreslås bl.a. att Kustbevakningen ges möjlighet att delvis bemanna Försvarsmaktens flygande radarövervakningssystem PS 890. Ett utredningsarbete som motionärerna förordar har sålunda redan kommit till stånd. Utskottet räknar med att rapportens förslag i denna del kommer att beredas. Motionsförslaget i Fö601 yrkande 1 kommer därmed att tillgodoses, varför motionen inte bör bifallas.

I yrkande 2 pekar motionärerna på att det finns en permanent – och långt ifrån obefintlig – risk att bränder och andra kemikalieolyckor inträffar i samband med att kemikalier transporteras på Östersjön i stora mängder. Motionärerna anser att beredskapen att bistå ett fartyg vid brand ombord samt för att snabbt kunna påbörja nödbogsering behöver förbättras. Kustbevakningen bör därför tilldelas uppgiften att utarbeta ett förslag till den organisation som krävs för att förebygga och bistå vid brandolyckor till sjöss.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om behovet av att skapa bättre resurser i Östersjöområdet än för närvarande, för att ingripa vid större fartygsbränder och kemikalieolyckor till sjöss. Behovet bedöms öka när den ryska oljeterminalen i Primorsk öppnar, vilket sannolikt leder till en intensifierad tankfartygstrafik i Östersjön. Utskottet anser att ett internationellt samarbete mellan Östersjöstaterna bör vara en utgångspunkt i detta arbete. I rapporten lämnas förslag till hur Kustbevakningen skulle kunna ges det operativa ansvaret för större fartyg än vad Kustbevakningen nu disponerar och som är mer ändamålsenliga för t.ex. *nödbogsering i samband med tankerolyckor*.

Beredningen av rapportens förslag bör visa om sådana åtgärder är ändamålsenliga i ett samlat perspektiv. I övrigt prövas Kustbevakningens fartygsanskaffning årligen, när riksdagen tar ställning till dess fleråriga investeringsplaner. Motionsyrkandet bör därför inte bifallas.

Regeringen har i proposition 2000/01:139 Åtgärder mot förorening från fartyg behandlat *Oljeutsläppsutredningens* förslag. I propositionen föreslås att svensk domsrätt införs beträffande olagliga utsläpp och andra brott enligt lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg (Vlfl) som begås på utländska fartyg i Sveriges ekonomiska zon. Vidare föreslås att Kustbevakningen skall få möjlighet att inleda och bedriva förundersökning i fråga om utsläppsbrott. Kustbevakningen bör därvid erhålla i princip samma befogenheter som polisen har för att kunna vidta åtgärder.

Lagförslagen träder i kraft den 1 februari 2002. Genom beslutade lagändringar erhåller Kustbevakningen befogenhet att i vissa fall inleda förundersökning vid oljeutsläpp samtidigt som möjligheten att ingripa i den ekonomiska zonen (dvs. utanför territorialhavet) ökar. Motionärernas förslag är därmed tillgodosett.

I motion Fö248 ställer motionärerna frågan om inte ett samgående av en eller flera *civila myndigheter med uppgifter till sjöss* borde vara rimligt. En översyn av strukturen bör därför komma till stånd.

Utskottet konstaterar att motionärerna utgår från den utredning som övervägt en närmare samordning av vissa myndigheter på Gotland.

Riksdagen gav i mars år 2000 regeringen till känna behovet av en försöksverksamhet på Gotland i syfte att samordna militär och civil krishantering.

Mot den bakgrunden uppdrog regeringen åt Rikspolisstyrelsen, Försvarsmakten, Kustbevakningen, Tullverket, Länsstyrelsen i Gotlands län och Sjöfartsverket, med bistånd från Gotlands kommun, att gemensamt belysa behovet av och möjligheten att samordna sina respektive resurser vid hantering av allvarliga olyckor och särskilda samhällsliga kristillstånd på Gotland. Myndigheterna föreslår att ett samgrupperat centrum för samverkan inrättas på Gotland. En femårig försöksverksamhet bör inledas där möjligheterna till olika former av samverkan mellan myndigheterna kan prövas. Både Sårbarhets- och säkerhetsutredningen och Försvarsberedningen har tillstyrkt förslaget.

Regeringen anförde i propositionen *Fortsatt förnyelse av totalförsvaret* (prop. 2001/02:10) att man anser att det är av intresse att pröva om den av myndigheterna föreslagna modellen medför en bättre samordning och ett effektivare resursutnyttjande och avser att snarast påbörja en sådan försöksverksamhet. Inom ramen för denna skall myndigheterna återkomma till regeringen med uppgifter om försökets närmare utformning.

Utskottet konstaterar att regeringen driver ett arbete som ligger i linje med vad som föreslås i motion Fö248. Regeringen har hösten år 2001 redovisat arbetsläget för riksdagen. En försöksverksamhet avses inledas. Därmed torde det som eftersträvas i motionen i huvudsak komma att tillgodoses. Något

ytterligare till kännagivande till regeringen i frågan torde inte behövas nu, varför utskottet avstyrker motionen.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Brandbekämpning till sjöss (punkt 2) (kd)

av Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager vad som i reservationen anförs om brandbekämpningen till sjöss. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:Fö601 yrkande 2.

Ställningstagande

Olja och kemikalier transporteras i stora mängder varje år i fartygstrafiken på Östersjön. Det innebär att det finns en permanent och långt ifrån obefintlig risk för bränder och andra kemikalieolyckor. Det är därför angeläget att kunna förebygga olyckor och ha en beredskap för dem så att de kan begränsas. En olycka kan i vissa fall undvikas eller minimeras genom att man flyttar olyckan eller det fartyg/föremål som utgör olycksrisken med hjälp av bogserbåt. Flytten kan t.ex. ske till en hamn där det finns större resurser eller bara till en mindre hotad eller utsatt plats.

I dag finns det ingen ändamålsenlig organisation för brandbekämpning i Östersjön. När en olycka inträffar i Östersjön får man i dag räkna med att det tar flera timmar innan bogserbåtar eller fartyg med tillräcklig brandsläckningskapacitet når fram till olycksplatsen. Vid tidigare olyckor har det i vissa fall tagit ett helt dygn innan en bogserbåt kunnat nå fram.

Problemet med de bristande nödbogserings- och brandbekämpningsresurserna i Östersjön har hög prioritet i Helsingforskommissionen och ingår bl.a. i en deklARATION som representanter för samtliga regeringar i länderna runt Östersjön antog den 11 september 2001 i Köpenhamn.

Kustbevakningen har till uppgift att utföra en effektiv övervakning av svenskt sjöterritorium samt har det nationella ansvaret för miljöräddningstjänst till sjöss, vilket bl.a. innefattar ansvaret för åtgärder vid olje- och kemikalieolyckor. Kustbevakningen har utbildat räddningsdykare samt utrustat sina miljöskyddsfartyg för brandbekämpningsinsatser.

Brandsläckning är ett sätt att förhindra miljöfarliga utsläpp. Hos Kustbevakningen finns således en bas, så väl vad beträffar snabbhet som uthållighet, som erfordras för att bistå befälhavaren på ett brinnande fartyg och för insatser på ett redan övergivet fartyg.

Utskottsmajoriteten anser att det finns behov av bättre resurser i Östersjöområdet för att ingripa vid fartygsbränder och kemikalieolyckor till sjöss. Det är därför rimligt att Kustbevakningen tilldelas uppgiften att utarbeta ett förslag om att förebygga och bistå vid brandolyckor till sjöss samt för att säkerställa en ändamålsenlig nödbogseringsberedskap.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2000/01

2000/01:Fö601 av Åke Carnerö m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Kustbevakningen och Försvarmakten ges i uppdrag att utreda möjligheterna till resurssamverkan inom flygövervakningsområdet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Kustbevakningen bör tilldelas uppgiften att utarbeta ett förslag till den organisation som krävs för att förebygga och bistå vid brandolyckor till sjöss.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att beredningen av de lagförslag och andra åtgärder som Oljeutsläppsutredningen fört fram bör påskyndas så att nödvändiga insatser i kampen mot oljeutsläpp kan förstärkas och utvecklas vidare.

Motion från allmänna motionstiden 2001/02

2001/02:Fö248 av Agneta Ringman m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av strukturen för civila myndigheter med uppgifter på sjön.